

Svako od nas je rezultat genetskih predispozicija roditelja i predaka, sa jedne, i vaspitanja sa druge strane. Na naše odrastanje uticali su i sadržaji kojima smo bili izloženi u detinjstvu, kao i običaji, vrednosni sistemi, kultura podneblja u kojem živimo. Upravo zato, roditelji su često u dilemi gde je granica između urođene prirode, to jest karaktera deteta, i njihovog uticaja. Međutim, vaspitavanje je upravo kombinovanje te dve komponente: poštovanje

dečje osnovne prirode i njeno dalje usmeravanje u onom pravcu za koji smatrate da je ispravan. Uobičajena je podela na ekstrovertan i introvertan tip ličnosti, ili tipologija u okviru koje se ličnosti razvrstavaju u sangvinike, flegmatike, kolerike, melanholike... Tako, iako vaše dete ima pravo da bude po svojoj prirodi introvertno, ekstrovertno, ili da samo u određenoj fazi dominira jedna njegova osobina - vi, kao roditelji, imate i pravo i obavezu daljeg usmeravanja.

VASPITNI STILOVI PRILAGOĐENI DECI

Sva deca se međusobno razlikuju, pa jedan vaspitni stil nikako nije primenljiv na svu decu. Saznajte kako da vaspitavate svoje dete u zavisnosti od toga koja osobina trenutno preovladava u njegovom ponašanju

TEKST: JELENA HOLCER, PEDAGOG

AGRESIVNO DETE

Podrazumeva se da se niko ne rađa kao agresivan, i da to ne može da bude primaran karakter deteta. Ali, vreme i okolnosti u kojima živimo, učinili su nasilje i agresiju sastavnim delom naše svakodnevice, i često dominantnom osobinom dece. Zanimljivo je da agresivna deca odrastaju u porodicama u kojima su izražene krajnosti. Njima je ili sve dopušteno, a svaki njihov ispad roditelji opravdavaju i tolerišu, ili odrastaju u porodicama gde je izražen potpuni autoritarni vaspitni stil, gde nemaju pravo glasa

niti slobodu ispoljavanja svojih emocija. Ova deca impulsivno reaguju, nisu spremna da saslušaju tuđe mišljenje, tvrdoglava su, često nervozna. Umesto verbalnim putem, na konflikte odgovaraju ljutnjom i inačenjem.

VASPITAVANJE JE KOMBINACIJA POŠTOVANJA DEČJE OSNOVNE PRIRODE I NJENO DALJE USMERAVANJE U ONOM PRAVCU ZA KOJI SMATRATE DA JE ISPRAVAN

* Kažnjavanje.

Vikanje i batine su uglavnom kontraproduktivne metode kao iskorenjivanje dečjeg besa. Dete mlađeg uzrasta vikanje može da shvati kao igru ili takmičenje ko će koga više da iznervira, ko ima više živaca, ko će biti glasiji. Fizičke kazne mogu uticati da dete trenutno prestane sa određenim ponašanjem, ali ono to čini iz straha ili želje da prestanete da ga dalje fizički kažnjavate, a ne zato što je naučilo nekakvu lekciju. Samim tim, nemate garanciju da će ubuduće paziti da isto ponašanje ne ponovi, a posledice po vaš odnos su trajne.

* Ograničite gledanje TV-a.

Često su upravo sadržaji koje dete vidi na TV-u okidači agresivnosti. Posebno su nepoželjni akcioni, horor i filmovi naučne fantastike. Na nasilne sadržaje deca reaguju tako što postepeno usvajaju stavove u kojima se koristi agresivnost kao model rešavanja konflikata, i sve manje su osetljiva na stvarno nasilje u svom okruženju.

* Rasterćenje.

Usmerite dete na fizičke aktivnosti (šetnje, vožnja bicikla...) ili timske sportove (oni više nego individualni omogućavaju vežbanje

socijalne komunikacije sa vršnjacima). Igre slagalice, rad sa plastelinom, crtanje i bojenje... igre su kojima se istovremeno vežba pažnja i kreativnost, koordinacija pokret... ali i dete dodatno rasterećuju.

*** Pohvala.** Na prvi pogled može da deluje ne-realno, ali agresivci imaju malo samopouzdanja. Zato su za sebe stvorili prostor u kom se osećaju superiornijim, a sebe doživljavaju kao pobednike. Kako biste ojačali detetovo samopouzdanje, pohvalite ga svaki put kada umesto na agresivan način pokuša da vas u nešto ubedi argumentima.

KAKO BISTE OJAČALI DETETOVO SAMOPOUZDANJE, POHVALITE GA SVAKI PUT KADA UMETO NA AGRESIVAN NAČIN POKUŠA DA VAS U NEŠTO UBEDI ARGUMENTIMA

Odrasle osobe ponekad svesno biraju da budu izolovane. Mnoge mame umeju da kažu kako žele da „pobegnu od svega“, da se odmore, izoluju od svakodnevnih stresova, obaveza, problema. Međutim, usamljenost deteta nije njegov izbor. Ta „osobina“ podrazumeva da ono želi i ima potrebu za druženjem sa vršnjacima, ali ne uspeva da takve odnose i ostvari. Usamljena deca su uglavnom veliki emotivci, zatvorena u svoj lični svet, povučena, čutljiva, više posmatrači nego aktivni učesnici.

*** Sagovornik.** Dok vaše dete ne pronade najbolje prijatelje među svojim vršnjacima, vi se potrudite da budete dobar sagovornik. Veoma je važno da ono ima nekog sa kim može da podeli svoja razmišljanja, tajne, svakodnevna dešavanja. Odgovarajućom komunikacijom, vi produbljujete vaš međusobni odnos, istovremeno ublažavajući osećaj usamljenosti kod deteta.

*** Vršnjaci.** Deca današnjih generacija u stvari ne umeju da se druže. Uglavnom sede po kućama, gledaju u kompjuter i druže se preko društvenih mreža. Vi, kao roditelj, možete da imate razumevanja za takva

ponašanja, ali ne morate da ih prihvatite u potpunosti. Okružite svoje dete decom vaših prijatelja, rođaka, komšija... sličnog uzrasta. Pokažite mu ličnim primerom kako se prijateljstva neguju, koliko su značajna. Poučite ga kako da i ono neguje svoja drugarstva, kako da svojim prijateljima prašta, bolje ih razume, više sa njima razgovara.

*** Sadržaji.** Ponudite detetu sadržaje u kojima se od njega zahteva interakcija. Naime, ukoliko svoje slobodno vreme provodi gledanjem TV-a, ili slušanjem muzike sa vokmenom na ušima, vama će biti lakše (imate ga „na oku“), ali nemojte zaboraviti da pri tome dete u mislima može da bude ko zna gde. Motivшите ga i da pronade hobi, po mogućstvu onaj koji uključuje drugu decu.

Osnovna karakteristika hvalisave dece je nesigurnost, jer je hvalisanje uvek uzrokovano potrebom deteta da se predstavi drugačijim nego što jeste. Ono misli da mora da izmišlja kako bi ga okolina prihvatila, pa bi zato želelo da je pametnije, veće, spretnije... Takođe, kod mlađe dece je izraženo maštanje, koje je izraz kreativnosti, dok hvalisavost počinje tek u nižim razredima osnovne škole. Granica između hvalisavosti i laganja je tanka, ali prepoznacete je po uzroku. Naime, hvalisava deca pokušavaju sebe da predstave u drugačijem svetlu zbog unutrašnjeg osećaja nesigurnosti, dok ona koja pribegavaju lažima, to čine iz drugih razloga (izbegavanje kazne, zataškavanje neprijatne istine...).

*** Samopouzdanje.** Najbrže ćete iskoreniti hvalisanje ukoliko promenite detetovu nesigurnost u samopouzdanje. Stavite mu do znanja da ga volite baš takvo kakvo je. Deca koja u svom pravom životu imaju dovoljno priznanja, ne moraju da beže u svet iz snova.

*** Primeri.** Potražite pozitivne i negativne primere hvalisavosti, maštanja, laganja... u vašem svakodnevnom okruženju, ali i u likovima koje dete pronalazi u svojim omiljenim crtanim filmovima, slikovnicama... Važno je da shvati kakve posledice mogu da nastanu ako se istina zaobilazi na bilo koji način.

*** Podrška za istinu.** Pružite detetu što više prilika za izražavanje sopstvenih stavova i emocija. Posebno podstičite polemisanje i verbalno sukobljavanje, kako bi se dete uverilo da ima pravo na stav različit od vašeg (ili dru-

gih ljudi), a da izražavanje tog stava ne samo da ne mora da ima negativne posledice po njega, već naprotiv - da je u njegovoj porodici upravo takav stav prihvaćen. Vremenom će dete na taj način da shvati kako nema potrebe za hvalisanjem ili izmišljanjem, jer će steći iskustvo da njegova porodica više podržava njegov lični, iskreni stav, nego onaj koji je izmišljen ili izmaštan.

*** Vaš pristup.** U zavisnosti od uzrasta vašeg deteta i stepena njegovog hvalisanja, procenite da li će na njegovo ponašanje više efekta imati vaše ignorisanje ili otvoren razgovor.

HVALISAVA DECA POKUŠAVAJU SEBE DA PREDSTAVE U DRUGAČIJEM SVETLU ZBOG UNUTRAŠNJEG OSEĆAJA NESIGURNOSTI, DOK ONA KOJA PRIBEGAVAJU LAŽIMA, TO ČINE IZ DRUGIH RAZLOGA - IZBEGAVANJE KAZNE, ZATAŠKAVANJE NEPRIJATNE ISTINE...

Konačno, bez obzira na prirodu vašeg deteta i na vaš vaspitni stil, nemojte zaboraviti da će svakom detetu odgovarati mnogo ljubavi i podrške. Donedavno se mislilo da će se ljubavlju deca „razmaziti“, ili da treba hvaliti samo introvertnu, stidljivu decu, dok će onoj otvorenijoj, ekstrovertnijoj više odgovarati vaspitavanje putem učenja na greškama, kritike, i veoma retke pohvale. Danas znamo da nije tako. Podrazumeva se da su „razmažena“ deca takođe veoma voljena deca, ali ona nisu takva postala zbog mnogo pokazivanja ljubavi njihovih roditelja, već zato što nisu naučila granice dozvoljenog, to jest nedozvoljenog ponašanja. Osim toga, određene osobine ili faze dečjeg razvoja dođu i prođu, ali vaša ljubav ostaje kao temelj vašeg odnosa zauvek.